

Conferentie Biodiversiteit Werkt

Henk ten Holt / Erik Opdam, 16 december 2005

Colofon

Titel	: Verslag Bijeenkomst "Biodiversiteit Werkt"
Opdrachtgever	: Ministerie van VROM i.s.m. het ministerie van LNV, de provincie Zuid-Holland, waterschap Vallei en Eem en de gemeenten Leiden en Almere
Datum	: 16 december 2005
Achtergrond bijeenkomst	: In opdracht van het ministerie van VROM is door NovioConsult Van Spaendonck bv de internethandreiking "Biodiversiteit Werkt ontwikkeld". De handreiking is te vinden op de VROM-site (www.minvrom.nl/biodiversiteitwerkt) en heeft als doel burgers, overheden en bedrijven te stimuleren actief aan de slag te gaan met biodiversiteit onder het motto 'biodiversiteit: mooi én nuttig'. De internethandreiking is officieel geopend tijdens de conferentie Biodiversiteit Werkt op 28 september 2005 in het provinciehuis van de provincie Zuid-Holland.
Contactpersoon	: mevrouw drs. B. Vervoorn-Van der Wal (ministerie van VROM)
Adviseurs	: de heren ir. H. ten Holt en drs. E. Opdam (NovioConsult Van Spaendonck bv)

NovioConsult Van Spaendonck BV

Postbus 256, 6500 AG Nijmegen
telefoon 024 381 3333
fax 024 324 1971
www.novioconsult.nl
info@novioconsult.nl

Dit rapport is gekopieerd op 100% chloorvrij gebleekt papier,
voorzien van de Nederlandse Milieukeur.

Woord vooraf

In opdracht van het ministerie van VROM is door NovioConsult Van Spaendonck bv de internethandreiking Biodiversiteit Werkt ontwikkeld. De handreiking is te vinden op de VROM-site (www.minvrom.nl/biodiversiteitwerkt) en heeft als doel burgers, overheden en bedrijven te stimuleren actief aan de slag te gaan met biodiversiteit onder het motto 'biodiversiteit: mooi én nuttig'. De internethandreiking is officieel live gegaan tijdens de bijeenkomst "Biodiversiteit Werkt" op 28 september 2005 in het provinciehuis van de provincie Zuid-Holland. Dit verslag gaat over deze bijeenkomst.

Programma van de conferentie Biodiversiteit Werkt

1. Opening door dagvoorzitter Henk ten Holt (NovioConsult).
2. De online Handreiking "Biodiversiteit Werkt" gaat live door Hans van der Vlist (directeur-generaal Milieubeheer van het ministerie van VROM).
3. De realisatie van de handreiking "Biodiversiteit Werkt" door Henk ten Holt (NovioConsult, projectleider).
4. Regionaal biodiversiteitbeleid door Gert Jan Buitendijk (wethouder Strijen) en Menko Wiersema (Provincie Zuid-Holland). Toegelicht aan de hand van het burgerproject Biodiversiteit Hoeksche Waard en het Akkerrandenproject.
5. Regionaal biodiversiteitbeleid: Countdown 2010 door Arja Span (provincie Noord-Brabant) en Rinke Brinksma (gemeente Tilburg). Uiteenzetting over het initiatief van de provincie Noord-Brabant en gemeente Tilburg.
6. Officieel in gebruik nemen handreiking door Leen van der sar (Gedeputeerde Staten provincie Zuid-Holland) en Gert Jan Buitendijk (wethouder Strijen).
7. Discussie over het gebruik van de handreiking en de (on)mogelijkheden voor biodiversiteitbeleid in de regio.

Verslagen van deze programmaonderdelen zijn hieronder opgenomen. Een uitgebreid programma is opgenomen in bijlage 1.

1. Opening door de dagvoorzitter

Henk ten Holt van NovioConsult Van Spaendonck, projectleider voor het opstellen van de handreiking biodiversiteit heet de aanwezigen van harte welkom. Ter inleiding zegt hij: Deze middag staat gebiedsgericht werken aan biodiversiteit centraal. Vandaag bespreken we initiatieven voor behoud en duurzaam gebruik van biodiversiteit, met name "Countdown 2010" en Biodiversiteit Hoeksche Waard, en we willen met u discussiëren over biodiversiteit op lokaal en regionaal niveau. We willen deze bijeenkomst graag een ongedwongen karakter meegeven met een feestelijk tintje. Een belangrijke plaats in het programma is daarom ingeruimd voor de Internethandreiking 'Biodiversiteit Werkt'. De aanbidding en ingebruikname van deze internethandreiking gaan tijdens deze bijeenkomst plaatsvinden. Er is in de afgelopen periode door veel mensen hard gewerkt om de Internethandreiking te realiseren en zo meteen is het moment aangebroken waarop de handreiking publiek gaat.

We zijn erg blij dat u allen blij geeft van belangstelling daarvoor. Vanzelfsprekend zijn we ook bijzonder blij met de aanwezigheid vanmiddag van Hans van der Vlist (directeur-generaal Milieubeheer), Leen van der Sar (gedeputeerde landbouw, natuur en recreatie en gebiedsgedeputeerde voor de Hoeksche Waard van de provincie Zuid-Holland) en Gert Jan Buitendijk (wethouder van de gemeente Strijen in de Hoeksche Waard). Samen met minister Veerman en staatssecretaris Van Geel beginnen zij het bestuurlijke gezicht van het Nederlandse biodiversiteitsbeleid te vormen. Zij zijn al een aantal malen betrokken geweest bij dergelijke bijeenkomsten. Hans van der Vlist zal de website 'openen' en Leen van der Sar en Gert Jan Buitendijk zullen deze in gebruik nemen.

Een belangrijke inspiratiebron en aanleiding voor het ontwikkelen van de handreiking was het "burger en milieu" project Biodiversiteit Hoeksche Waard voor en door burgers, een zeer succesvol verlopen voorbeeldproject, waarin is gebleken dat het goed mogelijk is biodiversiteitsbeleid concreet handen en voeten te geven op regionaal niveau en samen met de bewoners van de streek. Gert Jan Buitendijk, wethouder van de gemeente Strijen en het bestuurlijke gezicht van het project in de regio en Menko Wiersema, projectleider biodiversiteit van de provincie Zuid-Holland vertellen over de aanpak en de resultaten van het project. Biodiversiteit leeft niet alleen in het Zuid-Hollandse. Ook in Noord-Brabant wordt gewerkt aan biodiversiteitsbeleid in aansluiting op Countdown 2010, een initiatief van de Europese Unie dat erop is gericht de achteruitgang van de biodiversiteit in Europa te stoppen. Arja Span, manager biodiversiteit en Rinke Brinksma, hoofd RO van de gemeente Tilburg gaan vertellen hoe Noord-Brabant en de gemeente Tilburg werk maken van biodiversiteit. Tevens is er tijd ingeruimd voor een gedachtewisseling met u allen over het gebruik van de handreiking en de kansen en mogelijkheden van biodiversiteitsbeleid.

2. Opening van de online handreiking 'Biodiversiteit Werkt' door de heer Hans van der Vlist (directeur-generaal Milieubeheer van het ministerie van VROM).

Gebaseerd op de voorbereide tekst.

Fijn dat u vandaag naar deze feestelijke opening van de handreiking "Biodiversiteit Werkt" bent gekomen. U vertegenwoordigt samen veel verschillende organisaties en sommigen van u zijn hier als burger naar toe gekomen. Daar ben ik blij mee, want deze handreiking is gericht op burgers, overheden en bedrijven. Maar vooral ook op de samenwerking tussen deze groepen.

Aanleiding om een online handreiking over biodiversiteit te bouwen

Twee jaar geleden is het rijk samen met provincies gestart met het pilotproject "Biodiversiteit Hoeksche Waard, voor en door burgers" in het kader van het burger- en milieubeleid om het begrip biodiversiteit op lokale en regionale schaal te operationaliseren. Toen we begonnen met het project in de Hoeksche Waard dachten we dat het moeilijk zou zijn om dat abstracte en

wereldomvattende begrip te verbinden met de lokale en regionale situatie in het gebied en met de belangen van burgers. Het project heeft echter laten zien dat dit voor de inwoners van de Hoeksche Waard geen probleem was en men eenvoudig het verband legde tussen de wereld en de eigen leefomgeving. Vorig jaar heb ik veertig projecten en plannen uit de streek mogen ontvangen. Deze succesvolle aanpak verdient navolging. Bij VROM, maar zeker ook bij de andere betrokkenen bij het project ontstond de wens om de positieve ervaringen die hiermee zijn opgedaan, te delen. De resultaten van dit project vormen dan ook een belangrijk ingrediënt voor de handreiking "Biodiversiteit Werkt", maar dat geldt ook voor andere regionale projecten zoals Actief Randenbeheer Brabant en initiatieven van een aantal gemeenten gericht op biodiversiteit in de stad. Enkele jaren geleden had ik tegenover biodiversiteit nog wel enige aarzeling ten aanzien van wat je er mee moest. Inmiddels is die aarzeling al lang verdwenen. Het belang van de handreiking "Biodiversiteit werkt" gaat voor het ministerie van VROM veel verder dan de symbolische handeling die ik straks ga verrichten. Het ministerie van VROM hoopt met de handreiking de succesvolle aanpak uit De Hoeksche Waard te verbreden naar andere gebieden in Nederland en daarmee het stokje over te dragen.

Basingrediënten voor de handreiking

De leerervaringen van de Hoeksche Waard zijn in een algemeen stappenplan "Gebiedsgericht Biodiversiteitsbeleid en Biodiversiteitsactieplannen" omgezet, dat bruikbaar is voor mensen in andere gebieden. U kunt dit stappenplan terugvinden in de handreiking. Met deze handreiking wil VROM burgers, overheden en bedrijven stimuleren om gebiedsgerichte biodiversiteitsprojecten op te stellen

en uit te voeren. Het is geen opgelegd pandoer, maar een aansporing om werk te maken van biodiversiteit.

Meerwaarde van de biodiversiteitsinvalshoek

Biodiversiteit vormt een integraal concept dat we kunnen gebruiken om verschillende onderwerpen zoals landbouw, water, bodem, natuur en recreatie met elkaar in verband te brengen en van daaruit te zoeken naar innovatieve oplossingen en maatregelen om onze beleidsdoelen te halen. In de handreiking geven we voorbeelden van resultaten die door verschillende organisaties zijn geboekt.

Internationaal kader, Countdown 2010

Met alle verzamelde ideeën, kennis en resultaten over biodiversiteit kunnen we ook bijdragen aan het behalen van internationale doelstellingen voor biodiversiteit, waar Nederland zich aan heeft gecommitteerd. Ik noem hier met name de doelstellingen uit het Biodiversiteitsverdrag en de doelstelling die de Europese leiders in 2001 in Göteborg overeen zijn gekomen om in 2010 de achteruitgang van de biodiversiteit in Europa een halt toe te roepen. Op basis hiervan is de internationale campagne Countdown 2010 gestart. Hier zult u vandaag meer over horen. De provincie Noord-Brabant heeft zich als eerste regio in Europa aangemeld als Countdown 2010 regio. Ook Nederland steunt de campagne Countdown 2010 en wil met deze handreiking hier een bijdrage aan leveren.

Keuze voor een digitale handreiking

Waarom een digitale handreiking? De online handreiking "Biodiversiteit Werkt" is met twee handelingen op te vragen en is dus met een internetverbinding altijd binnen handbereik. Ook is het makkelijk om verbanden te leggen met andere websites. Verder kunnen we de handreiking voortdurend actualiseren met nieuwe publicaties, projectbeschrijvingen, hulpmiddelen en tips.

Opening

Dan breekt nu het moment aan waarop de online handreiking "Biodiversiteit Werkt" live gaat. Ik ga deze voor u openen.

Hier ziet u de startpagina, met daarop de drie ingangen "burgers", "overheid" en "bedrijf". Ik nodig gedeputeerde Leen van der Sar en Gert Jan Buitendijk uit om straks als eersten de handreiking in gebruik te nemen.

Dankwoord

De handreiking "Biodiversiteit Werkt" is door NovioConsult Van Spaendonck samengesteld in samenspraak met gemeenten, provincies en waterschappen, een aantal burgers, vertegenwoordigers van het bedrijfsleven en de ministeries van LNV en VROM en is gebouwd door de afdeling PVM van VROM. Ik wil alle betrokkenen bij de totstandkoming van deze handreiking bedanken voor hun bijdrage.

Follow up

Vanuit VROM zetten we in op het uitwerken van biodiversiteit binnen het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) en het nationale Plattelandsontwikkelingsprogramma 2 (POP-2). Dit gebeurt via het opnemen van doelen in het Meerjarenprogramma 2 (MJP-2), voor landbouw, water, bodem, natuur en recreatie. In het concept MJP-2 wordt specifiek aandacht besteed aan agrobiodiversiteit en bodembiodiversiteit onder "duurzame landbouw" en "duurzaam bodembeheer" en is biodiversiteit als algemene doelstelling opgenomen onder "natuur".

Afsluiting

Graag zou ik willen dat u straks met mijn medewerkers discussieert over hoe wij samen met vele organisaties en betrokken mensen het uitwerken van biodiversiteit op lokaal en regionaal niveau verder kunnen stimuleren. En welke rol ziet u daarbij voor uw organisatie?

Ik wens u veel succes toe bij het toepassen van de tips en de hulpmiddelen uit deze handreiking. Ik sta open voor suggesties voor deze handreiking en ook aanvullingen kunt u doorgeven via biodiversiteit@minvrom.nl

Laten wij samen aan de slag gaan met biodiversiteit!

3. De realisatie van de handreiking “Biodiversiteit Werkt” door Henk ten Holt (NovioConsult Van Spaendonck, projectleider)

De aanleiding en belangrijkste inspiratiebron voor het ontwikkelen van de handreiking ‘Biodiversiteit Werkt’ was het proefproject Biodiversiteit Hoeksche Waard, dat oorspronkelijk in 2003 geïnitieerd werd door het ministerie van VROM en de provincie Zuid-Holland en dat ook door NovioConsult Van Spaendonck is uitgevoerd. Dat project was een experiment dat als hoofddoel had om uit te zoeken of het mogelijk was samen met burgers een toch vrij abstract koepelbegrip als biodiversiteit concreet te maken in de vorm van regionaal biodiversiteitsbeleid en -actieplannen. U hoort daar straks meer over.

Omdat het project zeer succesvol verliep, is vervolgens bij VROM de gedachte ontstaan om een hulpmiddel te ontwikkelen waarmee de ervaringen van de Hoeksche Waard breder onder de aandacht konden worden gebracht. Ook de manier waarop men in het Verenigd Koninkrijk vorm heeft gegeven aan het nationale biodiversiteitsbeleid – de methodiek van de UK-Biodiversity Actions Plans oftewel UK-BAP waarbij burgers een belangrijke rol spelen –

– vormde een belangrijke inspiratiebron. In eerste instantie werd gedacht aan een papieren handleiding gericht op met name de rol van provincies in het bevorderen van integraal gebiedsgericht beleid. Gaandeweg is de opzet van de handreiking sterk verbreed naar eigenlijk alle mogelijke doelgroepen. Dat komt vooral omdat biodiversiteit een concept is waarmee steeds weer heel goed verbindingen blijken te kunnen worden gelegd. Verbindingen tussen schaalniveaus (de eigen tuin, de buurt, het dorp/de stad en het omliggende platteland), verbindingen tussen landschapselementen, verbindingen tussen ruimtelijke functies of maatschappelijke sectoren (zoals wonen, werken, recreëren, landbouw, natuur en water), en verbindingen tussen bestuur en burgers. Dat laatste is ook van groot belang want biodiversiteit kan het bestuur dichterbij de burger brengen en omgekeerd. Samenwerking van partijen op streek- of gemeentelijk niveau – coproductie van beleid rond het thema biodiversiteit – is een steeds terugkerend thema dat ook in de handreiking centraal staat. Het concept biodiversiteit lijkt voor het gebiedsgerichte beleid een bruikbaar inhoudelijk integratiekader te bieden. Dat komt vooral ook omdat het bij biodiversiteitsbeleid niet alleen gaat om de traditionele doelstellingen van behoud en bescherming van de natuur, hoe

belangrijk die op zichzelf ook zijn. Het vernieuwende element zit hem in de focus op hoe wij maatschappelijk nuttig gebruik kunnen maken van biodiversiteit, vandaar het veelgebruikte motto 'Biodiversiteit: mooi én nuttig'.

Het nuttig gebruik maken van biodiversiteit is een onderwerp dat nog veel potentie biedt en waarover nog lang niet alles bekend is. Om daarmee stappen vooruit te zetten is het van belang dat er vanuit die invalshoek initiatieven worden genomen en projecten in gang worden gezet. Het initiatief daartoe kan overal liggen, maar provincies en gemeenten spelen vrijwel altijd een belangrijke rol bij het succesvol oppakken en tot uitvoering brengen van die initiatieven. Dat geldt natuurlijk ook voor de waterschappen bij projecten waarbij het waterbeheer in het spel is. De internethandreiking 'Biodiversiteit Werkt' is met name bedoeld om daarvoor concrete handreikingen en inspirerende voorbeelden aan te bieden.

De handreiking is niet af. We hopen zelfs dat hij niet af is, maar het begin vormt van een lawine van lokale en regionale initiatieven, projecten, beleids- en actieplannen en wat dies meer zij, rond het thema biodiversiteit. Daarmee kan de nuttige functie van biodiversiteit voor tal van maatschappelijke sectoren een verdergaande invulling krijgen. Wij zijn ervan overtuigd dat we door het thema biodiversiteit te verbreden en verder te vermaatschappelijken een grote bijdrage aan het behoud (de bescherming) en het duurzaam gebruik van biodiversiteit in Nederland kan worden geleverd.

Bij de ontwikkeling van de handreiking is een groot aantal mensen betrokken geweest. Ik noem de ministeries van VROM en LNV, de provincie Zuid-Holland, de gemeenten Almere, Leiden en Nijmegen, de waterschappen Vallei en Eem, Aa en Maas en Hollandse Delta, het bedrijfsleven en burgers. De handreiking is opgesteld door NovioConsult Van Spaendonck in coproductie met al deze betrokkenen. Zij worden allen hartelijk bedankt voor hun bijdrage. Een speciaal woord van dank gaat uit naar Arthur Eijs, beleidscoördinator biodiversiteit, Menko Wiersema, projectleider biodiversiteit bij de provincie Zuid-Holland en naar Brenda Vervoorn-Van der Wal van het ministerie van VROM, de centrale spil achter het project. Klaas Visser, VROM internetredacteur, heeft de online handreiking in technische zin gebouwd en Birgit van Woerden, VROM communicatieadviseur, heeft o.a. de foto's verzorgd voor de handreiking. Een aantal foto's zijn door andere mensen beschikbaar gesteld voor gebruik. Allen hartelijk dank hiervoor.

4. Regionaal biodiversiteitsbeleid door Gert Jan Buitendijk (wethouder Strijen) en Menko Wiersema (Provincie Zuid-Holland)

Gert Jan Buitendijk noemt de Hoeksche Waard en het burgerproject biodiversiteit dat daar heeft plaatsgevonden het levende bewijs dat Biodiversiteit Werkt. In de gemeente Strijen loopt een aantal voorbeelden van gebiedsgerichte biodiversiteitsprojecten (deze worden later genoemd). Hij nodigt de aanwezigen uit om digitaal of fysiek naar de Hoeksche Waard te komen en deze te gaan bekijken.

De gemeente Strijen wilde graag meedoen met het project Hoeksche Waard, waar burgers actief bij betrokken waren. Het is de grote prestatie van het project om een groots en abstract thema als biodiversiteit te vertalen naar zaken die dichtbij de mensen zijn, die vertaald kunnen worden naar natuur, naar milieu. Van het tropische regenwoud naar de eigen tuin. Bovendien is het gelukt om niet alleen belangstelling te wekken van de milieugroepen, de landschappen en natuurorganisaties, maar ook die van de boeren en individuele burgers. Er was juist bij burgers veel interesse voor dit project. Beleid 'van onderop' is het beste, vooral omdat de mensen zijn uitgedaagd om met initiatieven te komen voor concrete plannen en niet alleen om hun bekende belangen in te brengen. Het proces, de samenwerking met burgers, is daarmee het belangrijkste resultaat. Dat neemt niet weg dat de regionale organisaties uit de Hoeksche Waard ook veel doen aan biodiversiteit. Zo is op 30 juni jl. het Hoekschewaardse biodiversiteitsactieplan – het HW-BAP – aan staatssecretaris van Geel aangeboden. Verder wordt het project "Functionele agrobiodiversiteit" (FAB) in de Hoeksche Waard uitgevoerd.

Wat levert biodiversiteit nu concreet op, waarom is het project een succes? Allereerst omdat biodiversiteit een visie levert voor het nationaal landschap Hoeksche Waard, ook gezien de eisen die van diverse kanten aan het nationaal landschap worden gesteld. Zo willen wij – net als elders – een landschap, maar ook een bedrijventerrein én de doorgetrokken A4 enz. De aandacht voor de biodiversiteit levert een rijkere gebiedsvisie op, niet alleen op het gebied van de landschapsarchitectuur, maar ook voor de directe leefomgeving. Biodiversiteit geeft ook een nieuwe impuls aan het milieubeleid, waarvoor de laatste jaren de aandacht is afgenomen. Nu ontstaat er weer betrokkenheid, enthousiasme. Ook al omdat het wordt gekoppeld aan andere functies in het gebied, zoals de functionele aspecten van biodiversiteit voor de landbouw. In het FAB project wordt hier in de praktijk onderzoek naar gedaan (op www.vrom.nl/biodiversiteitwerkt staat onder "Projecten" een projectbeschrijving van FAB). Milieu en biodiversiteit komen zo weer op de bestuurlijke agenda, die wordt opgepakt.

Ik noem een aantal voorbeelden van projecten die in de Hoeksche Waard zijn gestart in het kader van het HW-BAP:

- Een educatieve tuin met wandelpaden, waarbij steeds bijzondere aandacht wordt gevraagd voor de biodiversiteit en bijvoorbeeld het verband wordt gelegd met mondiale ontwikkelingen en soorten.
- Natuurlijk beheer van het groen en de bermen dat samen met het waterschap wordt aangepakt, zoals de meidoornhagen
- Nieuwe aandacht voor de inheemse erfbeplanting.

- Amfibievriendelijke inrichting en het behoud van de oeverwaluven die zich in het (oorspronkelijk als tijdelijk bedoelde) zandlichaam voor de HSL hebben genesteld.
- Inrichting van visschuilplaatsen.

De meeste van deze voorbeelden koppelen biodiversiteit aan bestaande initiatieven. Toch is het meer dan 'oude wijn in nieuwe zakken', want het vergroot de aandacht voor natuurbeheer, geeft mogelijkheden voor recreatie en toerisme en bevordert ook de economische ontwikkeling.

Ik zou dus zeggen: komt dat zien. De Hoeksche Waard is een proeftuin geweest en een voorbeeld voor anderen. Hiermee dagen wij anderen uit om lokaal en landelijk ook werk te gaan maken van biodiversiteit. De Hoeksche Waard is het 'levende bewijs' dat Biodiversiteit Werkt.

Presentatie Menko Wiersema

Menko Wiersema laat als illustratie van het project Hoeksche Waard, aan de hand van een aantal afbeeldingen zien wat er is gedaan aan de akkerranden. De gewenste situatie voor duurzame

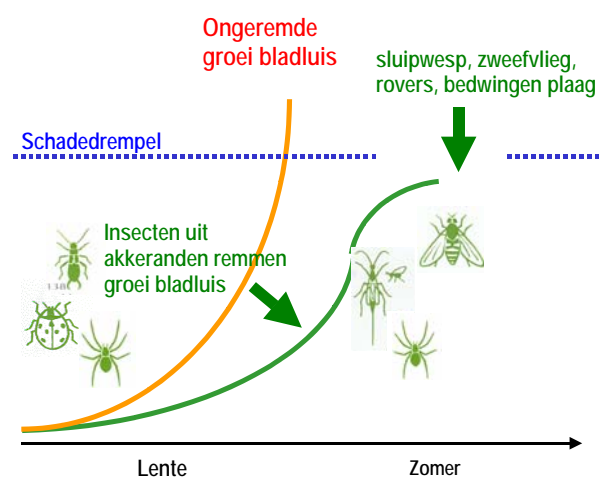
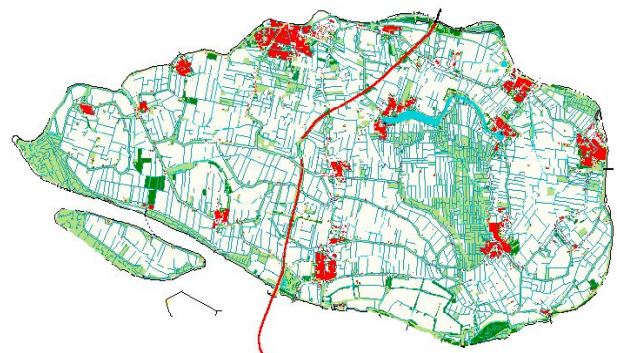
landbouw was het terugbrengen van het natuurlijk evenwicht in het akkerbouwgebied Hoeksche Waard.

Dat zou met name kunnen door een betere groen-blauwe dooradering (zie kaart). De zogenaamde 'boerennatuur 2030'. Deze dooradering kan voornamelijk tot stand worden gebracht door de aanleg van bloemrijke grasranden van 3,5 meter breed tussen sloot en teeltgewas langs

alle sloten in de Hoeksche waard (4% van de oppervlakte van het agrarisch gebied). Verder geen bemesting en chemische middelen in akkerranden en een aansluitend beheer van dijken, bermen van wegen, fietspaden, plantsoenen etc. (4% oppervlakte agrarisch gebied). Over 5% van de akkerranden worden wandelpaden aangelegd.

Het beoogde effect voor de landbouw is dat in deze akkerranden de groei van bijvoorbeeld bladluis wordt afgebogen, doordat er extra insecten kunnen overwinteren die de plaag bedwingen en hem zo onder de schadedrempel houden (zie figuur).

Het akkerrandenproject levert een verbetering van het leefmilieu op voor insecten (dagvlinders, zweefvliegen, hommels) en fauna (patrijs, veldleeuwerik, graspieper, zaadeters zoals vink, putter, groenling, huis- en ringmus). Het is tevens

Plaagregulatie door natuurlijke plaagbestrijders (bron PPO-Lelystad)

dé oplossing voor het bijenprobleem: verhoging van het aantal bijenvolken van 0.7 naar 2 per km² in akkerbouwgebied. Het draagt in belangrijke mate bij aan biologisch gezond water (doorzichtig, waterplanten, planten op slootkant).

De voordelen voor de boer zijn duidelijk: betere toegankelijkheid akkers voor o.a. slootonderhoud, beregening, onkruidbestrijding. Sneller en makkelijker binnenhalen van de oogst. Het benutten van natuur in de bedrijfsvoering. Een toename van de kwaliteit van de bevruchting van land- en tuinbouwgewassen (bevruchting door bijen). Minder gebruik van chemische middelen door betere plaagregulatie door natuurlijke vijanden van bijvoorbeeld luis.

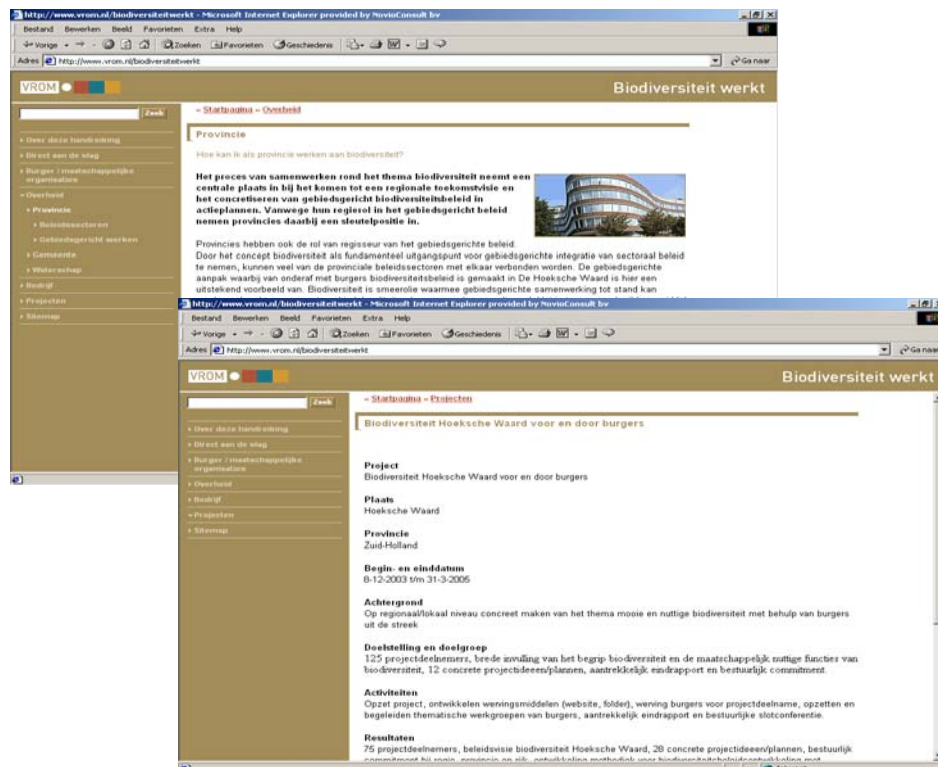
En niet in de laatste plaats levert het een verfraaiing van het landschap op en draagt het bij aan de toeristische aantrekkelijkheid. Menko besluit met: "voor mij is het project Hoeksche Waard en de akkerranden het leukste project dat ik heb meegemaakt." (Onderstaande foto's: Menko Wiersema).

5. Ingebruikname van de site 'Biodiversiteit Werkt' door de heren L. van der Sar (gedeputeerde provincie Zuid Holland) en G.J. Buitendijk (wethouder gemeente Strijen)

Door het aanklikken van de startpagina van de internethandreiking 'Biodiversiteit Werkt' nemen de heren Van der Sar en Buitendijk de handreiking in gebruik. De heer Van der Sar klikt de hoofdpagina aan voor de provincies en de heer Buitendijk de pagina van het project Hoeksche Waard. Bij de ingebruikneming herinnert de heer Van der Sar er aan dat nog geen drie jaar geleden was het woord 'biodiversiteit' binnen de provincie niet meer dan een vaag begrip was, dat beelden ocriep van regenwouden en koraalriffen, maar dat ongeschikt lijkt voor de Hollandse klei. Biodiversiteit leek moeilijk te operationaliseren voor bestuurders en ambtenaren, dus ook voor en door burgers. Het is de Hoeksche Waard echter gelukt. In korte tijd is door de inwoners van de streek, in diverse werkgroepen, en met veel enthousiasme, een groot aantal projecten en ideeën neergelegd op het gebied van biodiversiteit en wonen, werken, landbouw, recreatie, water en natuur. Vooral de pilot met gewasbescherming, door combinatie van akkerbouw en natuur en niet te vergeten recreatie spreekt mij zeer aan. Van de provincie Zuid-Holland mag u een zeer actieve betrokkenheid blijven verwachten bij het onderwerp functionele biodiversiteit. Persoonlijk wil ik mij hard maken voor de ideeën die zijn gepresenteerd in de pilot Hoeksche Waard.

Provincie Noord-Brabant

Countdown 2010 in Noord-Brabant

- Ondertekening 8 november 2004
- Natuur- en landschapsoffensief
- Internationale verbondenheid
- Brug naar andere doelstellingen
– Naar een duurzaam Brabant

Provincie Noord-Brabant

Wat is Countdown 2010?

Een betrouwbaar instrumentarium voor communicatie en technische ondersteuning

- Mondiale afspraken voor 2010 vertalen naar de EU en pan-Europese context
- Voortgang bij het naleven van deze afspraken monitoren en duidelijk zichtbaar registreren
- Plaatselijk verder uitwerken om de verbinding met stakeholders te maken
- Brug slaan tussen specifieke deskundigheid en brede maatschappelijke betrokkenheid

Provincie Noord-Brabant

Het landschap als bron voor betrokkenheid en inspiratie

Provincie Noord-Brabant

Biodiversiteit verbindt stad en buitengebied

Provincie Noord-Brabant

Een groter draagvlak en meer financiële armsgslag

Provincie Noord-Brabant

Biodiversiteit als integrerend thema

werken vanuit betrokkenheid en eigenbelang in plaats van uit beperkingen en verbod

Rinke Brinksma, hoofd Ruimtelijke Ordening van de gemeente Tilburg, geeft aan de hand van de onderstaande sheets een toelichting op de projecten die in Tilburg zijn gestart naar aanleiding van Countdown 2010. Tilburg had al duurzaamheidsambities, die breder waren dan biodiversiteit. Ook de onderwerpen lucht en water wilde men betrekken en deze thema's pasten ook binnen Countdown 2010. In Tilburg was er sprake van ambtelijk enthousiasme voor Countdown 2010, maar men wil dit uiteraard wel samen met burgers oppakken. Het gemeentebestuur heeft zich ook achter dit initiatief geschaard.

De gemeente heeft Countdown 2010 aangegrepen om Tilburg beter te profileren als stad in het groen. Tilburg ligt namelijk in een groene mal. Kenmerk van de meeste projecten is dat bewoners betrokken worden (als initiatiefnemer, bij het beheer, als gebruiker in combinatie met andere functies (natuur, landbouw) en als geïnteresseerde (cultuurhistorie, cultuur, natuur). Er lopen twee projecten Dongezone en Moerenburg. Bij het project Dongezone wil met de natuur de stad inbrengen en burgers betrekken bij het beheer ervan. Het project Moerenburg is een integrerend project gericht op natuurontwikkeling, landbouw, stedelijk uitloopgebied en cultuurhistorie. Het handboek natuurwetgeving (Arcadis) geeft voorschriften voor het werken in gebieden met ecologische waarden. Doelen van de gemeente hierbij zijn: handhaven, initiatief nemen en voorlichten. Succes op het gebied van biodiversiteit is afhankelijk van het inzichtelijk maken van alle regels en voorschriften. Daarin hebben overheden een belangrijke taak. De leefgebiedenbenadering en de stedelijk dynamiek zitten elkaar in de weg op lokaal niveau. Ruimtelijke ordeningsprocessen kunnen hierdoor geblokkeerd worden. Hier ligt dus een uitdaging. Het zou helpen om de landelijke database voor biodiversiteit uit te breiden met lokale databases, die fijnmaziger zijn. De landelijke database is te grof.

In de gemeente wordt geconstateerd dat het enerzijds van grote waarde is dat burgers met initiatieven komen, maar dat het anderzijds voor het gemeentelijk apparaat niet meevalt om tegemoet te komen aan (of te reageren op) elk initiatief. Tevens ziet de gemeente een behoorlijke uitdaging in de combinatie van stedelijke dynamiek en behoud en versterking van de biodiversiteit.

gemeente Tilburg

Waarom Countdown 2010?

- duurzaamheids ambities
- Tilburg is 'Stad in het groen'
- lokaal gebeurt het

gemeente Tilburg

Groene ambities

- Groene mal
- Ecologische Projecten
- Handboek Natuurwetgeving

gemeente Tilburg

Groene Mal

KAART GROENE MAL PLUS
gemeente Tilburg 11-12-2006
september 2006

gemeente Tilburg

Dongezone

- natuurontwikkeling in woonwijk
- beheerbetrokkenheid bewoners

gemeente Tilburg

Moerenburg (200 ha)

- Natuurontwikkeling
- Landbouw
- Stedelijk uitloopgebied
- Cultuurhistorie

gemeente Tilburg

Handboek natuurwetgeving

- formele taken
- rollen van de gemeente
- strategie
- implementatie

7. Discussie

De dagvoorzitter vraagt de deelnemers te reageren op de hoofdvraag die volgens hem voorligt: Er is een aantal geslaagde voorbeelden van biodiversiteitsbeleid en er zijn hulpmiddelen beschikbaar zoals de handreiking. We hebben zo te zeggen Nederland een aanbod gedaan.

Hoe krijgen we biodiversiteit beter op de agenda?

De hamvraag bij het aanbod aan Nederland is nu: Hoe zorgen we dat biodiversiteitsbeleid concreet wordt opgepakt door burgers, bedrijven en overheden? Hoe krijgen we biodiversiteit op de provinciale en gemeentelijke agenda?

Suggesties van deelnemers zijn:

- De meerwaarde van biodiversiteit laten zien aan gemeenten en provincies.
- De handreiking uitbreiden met informatie en links naar actieve groepen en Europese initiatieven (b.v. www.countdown2010.org)
- Enerzijds wordt gesuggereerd om het gebruik van het woord biodiversiteit achterwege te laten en het te vertalen naar zaken die dichtbij de mensen staan, zoals de vlinderstruik in de tuin die vlinders aantrekt. Anderzijds is de overtuiging van diverse betrokkenen bij het burgerproject Hoeksche Waard dat mét bijvoorbeeld die uitleg de mensen uitstekend in staat zijn om biodiversiteit te begrijpen en men legt dan ook vanzelfsprekend het verband tussen eigen handelen en mondiale opgaven.

- Geld speelt een belangrijke rol bij de beslissingen. Het zou helpen als er nieuw geld komt voor biodiversiteitsbeleid, of geormerkt geld uit bestaande budgetten. Daarnaast kan sturing op biodiversiteit plaatsvinden door het stellen van regels.

In het vervolg van de discussie wordt zowel op het geld en de sectorale toekenning daarvan ingegaan, als op het dilemma tussen regelgeving en uitnodiging.

Hoe financieren we biodiversiteitsprojecten?

Over het verkrijgen van geld voor biodiversiteitsprojecten wordt opgemerkt:

- Probleem kan zijn dat biodiversiteit zo zeer een integrerend thema is dat het raakt aan alle beleidsvelden en dus niet precies in één beleidsveld past. Daardoor zouden initiatieven juist buiten de potten vallen.
- De nieuwe regelingen voor het landelijk gebied die nu worden opgesteld (Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG), het 2e Meerjarenprogramma (MJP2) van de Agenda voor een Vitaal Platteland, Plattelandsontwikkelingsprogramma 2 (POP2) decentraliseren rijks gelden voor de komende 7 jaar. Omdat het Rijk in het algemeen sectoraal werkt, is biodiversiteit niet overal zelf als doel opgenomen (bij natuur is biodiversiteit wel als doelstelling opgenomen). Het moet daarom eveneens verbonden worden met andere thema's en bijbehorende doelen (b.v. het thema landbouw: agrarische biodiversiteit). Ook verbinden met de nationale landschappen kan een kans bieden. Echter: in de regelingen wordt biodiversiteit meestal niet expliciet meegenomen, vrees is dat het daarom ook niet wordt gezien als meerwaarde bovenop de sectorale doelen.
- Het dilemma is inderdaad dat biodiversiteit juist een verbindend thema is, terwijl de gelden aan sectorale doelen worden toegewezen. Er is dus grote behoefte om middelen uit verschillende sectoren te bundelen. Dat vereist een andere sturingsfilosofie bij de overheid: los durven laten en ruimte geven aan burgers en bedrijven, zoals het voorbeeld Dongezone in Tilburg.
- Een deelnemer aan de discussie betreurt dat het nu een financiële discussie wordt. Het zou moeten gaan om het ondersteunen van lokale partijen die wat willen. Zorg als overheid dat je ruimte schept om die initiatieven voor elkaar te krijgen.
- De overheid zou burgerinitiatieven moeten faciliteren met geld en ondersteuning, onder andere voor het zoeken naar financiering.

De voorzitter voegt hieraan toe dat voor hem Hoeksche Waard heeft laten zien dat initiatieven van burgers een belangrijk gewicht in de schaal leggen. De discussie over potten en schotten is in dat verband niet belangrijk: er moet gewoon iemand zijn die initiatieven door de potten en de schotten heen loodst.

Gedeputeerde Van der Sar nuanceert de discussie over sectorale toedeling van geld: de Provincie Zuid-Holland is blij met het ILG, maar constateert dat de sectorale doelen nog steeds overeind staan. Gelukkig zijn er nu 8 potten in plaats van 78, maar het blijven in principe sectorale geldstromen. Bovendien levert integreren van deze stromen, of afwijken van de sectorale toedeling, discussies op in de regio met belanghebbenden en bestuurders. Voor sommige budgetten zijn er afspraken gemaakt die tot 2018 gelden. Bundelen is dus problematischer dan het lijkt. Het probleem zit ook (en

misschien wel voornamelijk) bij de overheid zelf: de provincie zou toch in staat moeten zijn om integrale projecten te formuleren en uitvoerbaar te maken. Echter ook binnen het bestuur en binnen de ambtelijke organisatie is sprake van schotten tussen de sectoren.

Regels stellen of uitnodigen, verleiden of verbieden?

De voorzitter vraagt waar de voorkeur naar uit moet gaan: stellen van regels of juist kansen bieden. De intentie van de handreiking is juist om niet verplichtend te zijn, maar om gericht te zijn op kansen voor biodiversiteit. In het verleden heeft het stellen van regels een negatief imago opgeleverd (b.v. rond de flora- en faunawet) en heeft eerder geleid tot een meer juridische benadering, dan tot meer ecologie. Reacties hierop:

- Bevestiging dat het beter is om weg te blijven van wet- en regelgeving. Los daarvan zouden stimulansen geboden moeten worden (inrichten van 'kraamkamers' en ateliers en geld voor experimenten) aan burgers en bedrijven. ZLTO heeft wat dat betreft gemerkt dat uitdagen werkt.
- Een andere deelnemer is het oneens met de stelling: er zijn juist meer ecologen dan juristen aangesteld bij gemeenten. De wettelijke dwang van de flora- en faunawet zorgde voor een impuls bij gemeenten om er iets mee te gaan doen.
- Als impuls heeft de wetgeving goed gewerkt, bovendien helpt het om de effecten van maatregelen te borgen. Burgerinitiatieven zijn daarbij zeer gewenst, we willen daartoe graag uitnodigen. Maar anderzijds ontbreekt het de gemeente aan middelen om 'alles' op te pakken. Terugkomend op de potten en schotten: je moet de middelen dan op een andere manier kunnen toedelen.
- Laat mensen die betrokken zijn bij verschillende praktijken bij elkaar komen om ervaringen uit te wisselen en kennis te ontwikkelen. Die kunnen ook uitwisselen hoe zij middelen bij elkaar krijgen. Deze werkwijze van leerkringen of praktijknetwerken blijkt erg productief.
- Bedenk bij dit streven naar initiatief van onderaf ook waarom je het eigenlijk doet: voorkomen van uitsterven van soorten en het verdwijnen van ecosystemen op mondiaal niveau. Dat is immers de eigenlijke motivatie om met biodiversiteit aan de slag te gaan.

Tenslotte vraagt Brenda Vervoorn-Van der Wal van het ministerie van VROM aandacht voor het vergroten van kennis over biodiversiteit (met name ecologische processen) bij het grote publiek. Voor biologen en andere deskundigen op het gebied van biodiversiteit is de materie soms al complex en omvangrijk, waardoor het niet te verwachten is dat iedereen hier automatisch bekend mee is en er vervolgens naar kan handelen. De online handreiking 'Biodiversiteit Werkt' is daarvoor een begin; het biedt een inzicht in wat burgers, bedrijven en overheden kunnen doen om biodiversiteit te behouden of duurzaam te gebruiken, maar communicatie richting burgers verdient meer aandacht. Met deze aanvulling sluit de voorzitter de discussie.

Bijlage 1 Programma "Biodiversiteit Werkt" 28 september 2005

Provinciehuis Zuid-Holland; koffiekamer naast Statenzaal

14.00 uur

Opening door dagvoorzitter Henk ten Holt (NovioConsult Van Spaendonck)

14.10 uur

De online Handreiking "Biodiversiteit Werkt" gaat live door Hans van der Vlist (directeur-generaal Milieubeheer)

De handreiking biodiversiteit is een hulpmiddel voor iedereen die met biodiversiteit aan de slag wil. De handreiking wordt op de VROM-site geplaatst in het dossier Biodiversiteit en is specifiek gericht op gemeenten, provincies, waterschappen, bedrijven, maatschappelijke organisaties en burgers. Het ligt in de bedoeling dat het komende jaar de handreiking door alle partners nog verder wordt ingevuld.

14.25 uur

De realisatie van de handreiking "Biodiversiteit Werkt" door Henk ten Holt (projectleider)

14.35 uur

Regionaal biodiversiteitbeleid door Gert Jan Buitendijk (wethouder Strijen) en Menko Wiersema (Provincie Zuid-Holland)

Toegelicht aan de hand van het burgerproject Hoeksche Waard en het Akkerrandenproject.

In 2004 is de pilot "Hoeksche Waard voor en door burgers" gestart. In deze pilot is het containerbegrip biodiversiteit binnen een regio succesvol geoperationaliseerd. Burgers zijn in werkgroepen tot vele concrete projecten en ideeën gekomen, waarvan een groot aantal de komende jaren zal worden gerealiseerd. Ook heeft de streek een baanbrekende gebiedsvisie biodiversiteit gemaakt waarin natuurlijke akkerranden een belangrijke rol spelen binnen de groenblauwe dooradering van dit eiland.

14.55 uur

Regionaal biodiversiteitsbeleid: Countdown 2010 door Arja Span (provincie Noord-Brabant) en Rinke Brinksma (gemeente Tilburg)

Uiteenzetting over het initiatief van de provincie Noord-Brabant en gemeente Tilburg.

In het Ierse Malahide hebben de Europese leiders in 2004 de campagne Countdown 2010 gestart. De campagne is gericht op regionale overheden en vraagt de aandacht en de steun van alle lidstaten om te helpen de teruggang in biodiversiteit tot stilstand te brengen. De provincie Brabant en de gemeente Tilburg hebben zich als een van de eersten hierachter geschaard.

15.15 uur

Officieel in gebruik nemen handreiking door Leen van der sar (Gedeputeerde Staten Zuid-Holland) en Gert Jan Buitendijk (wethouder Strijen)

Gevolgd door een korte demonstratie van de handreiking door Brenda Vervoorn-van der Wal (VROM).

15.40 uur

Discussie over het gebruik van de handreiking en de (on)mogelijkheden voor biodiversiteitsbeleid in de regio

Hoe krijgen we biodiversiteit op de agenda? Hoe gaan provincies en gemeenten in samenwerking met de andere doelgroepen biodiversiteit oppakken?

Biodiversiteitsbeleid is moeilijk binnen de kaders van het traditionele natuur-, water- en milieubeleid te plaatsen. Kan biodiversiteit een belangrijk inhoudelijk integratiekader zijn? Hoe gaan we organisatorisch om met biodiversiteitsbeleid? In de provincie Brabant is gekozen voor een programmamanager biodiversiteit binnen een matrixorganisatie.

Ook financiering van biodiversiteitsbeleid is lastig. Zo is het moeilijk om bijvoorbeeld voor het akkerrandenproject Brabant en de Hoeksche Waard vervolgfianciering te krijgen omdat door de breedte van het project moeilijk specifieke enkelvoudige subsidies te vinden zijn. Zijn ILG en POP2 de integrale geldstromen waaruit biodiversiteitsbeleid straks kan putten?

16.30 uur

Afsluiting en Borrel